

**PROKURATURA ORGANLARI TOMONIDAN HUQUQBUZARLIKLAR
PROFILAKTIKASI SOHASIDAGI QONUNLARNI ANIQ VA BIR XILDA IJRO
ETILISHI USTIDAN NAZORAT QILISH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH
CHORALARI**

Qurbonov Mehridin Muhiddinovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *prokuratura, huquqbuzarliklar profilaktikasi, qonun ijrosi, nazorat, huquqiy mexanizm, takomillashtirish choralari, profilaktika tizimi.*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi qonunlarning to‘liq, aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazorat qilish faoliyatini takomillashtirish choralari tahlil qilingan. Unda prokuratura tizimining huquqbuzarliklarning oldini olish, ularning sabab va shart-sharoitlarini bartaraf etishdagi o‘rni hamda nazorat mexanizmlarini zamonaviy talablarga moslashtirish zarurligi yoritilgan. Shuningdek, maqolada nazorat faoliyatining huquqiy asoslari, amaldagi qonunlarning ijrosi, prokuratura organlari va boshqa davlat organlari o‘rtasidagi hamkorlik mexanizmlari ham ko‘rib chiqilgan. Taklif sifatida prokuratura organlari faoliyatini raqamlashtirish, profilaktika tizimida samaradorlik ko‘rsatkichlarini joriy etish hamda nazorat jarayonlarini ochiqlik va shaffoflik tamoyillariga asoslash masalalari ilgari surilgan.*

Ключевые слова: *прокуратура, профилактика правонарушений, исполнение законов, надзор, правовой механизм, совершенствование, профилактическая система.*

Аннотация: *В данной статье рассмотрены меры по совершенствованию деятельности прокуратуры по надзору за точным и единообразным исполнением законов в сфере профилактики правонарушений. Анализируется роль органов прокуратуры в предупреждении правонарушений, устранении их причин и условий, а также необходимость модернизации контрольных механизмов в соответствии с современными требованиями. Кроме того, в статье рассматриваются правовые основы надзорной деятельности, вопросы взаимодействия прокуратуры с другими государственными органами и пути повышения эффективности профилактической работы. В качестве предложений выдвигаются меры по цифровизации деятельности прокуратуры, внедрению показателей эффективности и укреплению принципов открытости и прозрачности в процессе надзора.*

Keywords: *prosecution, prevention of offenses, law enforcement, supervision, legal mechanism, improvement measures, prevention system.*

Annotation: *This article analyzes the measures to improve the activities of the prosecution authorities in supervising the accurate and uniform implementation of laws in*

the field of crime prevention. It explores the role of the prosecutor's office in preventing offenses, eliminating their causes and conditions, and adapting control mechanisms to modern requirements. The article also discusses the legal foundations of supervisory activity, the execution of current laws, and inter-agency cooperation mechanisms. As recommendations, it proposes the digitalization of prosecutorial activities, the introduction of efficiency indicators in the prevention system, and the strengthening of transparency and openness principles in supervisory processes.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasida huquqiy demokratik davlat barpo etish jarayonida qonun ustuvorligini ta’minlash, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish hamda jamiyatda qonuniylik va huquq-tartibotni mustahkamlash masalasi davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishini ta’minlash ustidan nazorat faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur nazorat tizimi jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish, ularning sabablari va shart-sharoitlarini bartaraf etish, shuningdek, qonunlarning ijrosini kafolatlashda asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi. Prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi bo‘yicha faoliyati O‘zbekiston Respublikasining “Prokuratura to‘g‘risida”gi Qonuni, “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlar bilan mustahkamlangan. Ushbu huquqiy asoslar prokuratura organlariga nafaqat qonunlarning ijro etilishini nazorat qilish, balki huquqbuzarliklarning oldini olish bo‘yicha chora-tadbirlarni muvofiqlashtirish, boshqa davlat idoralari bilan hamkorlik qilish imkoniyatini ham beradi. Shu bilan birga, bugungi globallashuv davrida yangi turdagi huquqbuzarliklar, jinoyatchilikning yashirin shakllari, korrupsiya holatlari va axborot texnologiyalaridan noto‘g‘ri foydalanish kabi omillar prokuratura faoliyatini yanada takomillashtirishni taqozo etmoqda. Biroq, amaliyot shuni ko‘rsatmoqdaki, ayrim hollarda qonunlarning ijrosi turlicha talqin qilinmoqda, prokuror nazorati natijalari yetarli darajada tahlil qilinmayapti, hamda profilaktika sohasida turli idoralar o‘rtasidagi axborot almashinuvi sust kechmoqda. Bu esa nazorat faoliyatining natijadorligiga ma’lum darajada salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli, prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi nazorat faoliyatini zamonaviy talablarga moslashtirish, ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganish, raqamli tahlil va monitoring tizimlarini keng joriy etish bugungi kunda dolzarb masalaga aylangan. Mazkur yo‘nalishda olib borilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi – huquqbuzarliklarning ildizini bartaraf etish, ularning kelib chiqishiga sabab bo‘layotgan ijtimoiy, iqtisodiy, ma’naviy omillarni aniqlash va bartaraf etishda prokuratura organlarining boshqaruv, tahlil va nazorat salohiyatini yanada kuchaytirishdir. Shu bilan birga, prokurorlar faoliyatida fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish, shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olishda mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining faolligini oshirish ham muhim o‘rin tutadi. Kirish qismida qayd etilgan masalalar shuni ko‘rsatadiki, huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida qonunlarning bir xilda ijro etilishini ta’minlash faqatgina huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish bilan

cheklanmaydi. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun boshqaruv madaniyatini oshirish, nazorat faoliyatiga ilg'or axborot texnologiyalarini tatbiq etish, shuningdek, kadrlar malakasini uzluksiz oshirib borish zarur. Prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasidagi o'rni nafaqat nazorat funksiyasi, balki jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishga xizmat qiladigan tizimli faoliyat sifatida ham ko'rilishi lozim.

ASOSIY QISM

O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini samarali tashkil etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida prokuratura organlari qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishini nazorat qilish, shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olishda markaziy o'rin tutadi. Prokuror nazoratining mazmuni nafaqat jinoyat sodir etilganidan keyingi choralarni ko'rish, balki huquqbuzarliklarning kelib chiqishiga sabab bo'layotgan omillarni aniqlab, ularni bartaraf etishga qaratilgan profilaktik faoliyatni ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan, prokuratura tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi — qonuniylikni ta'minlash, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini muvofiqlashtirish va jamiyatda qonun ustuvorligini mustahkamlashdan iboratdir. Prokuratura organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasidagi faoliyatining huquqiy asoslari O'zbekiston Respublikasining “Prokuratura to'g'risida”gi va “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida”gi Qonunlarida belgilangan. Ushbu qonunlarga muvofiq, prokuratura organlari barcha davlat organlari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, mansabdor shaxslar, fuqarolar o'z faoliyatida qonunlarga qat'iy rioya etishlarini ta'minlash ustidan nazoratni amalga oshiradi. Shu bilan birga, huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqishda prokurorlarning ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, profilaktika subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, jinoyatchilikka qarshi kurashning tizimli va tahliliy yondashuvini joriy etish bugungi kunda muhim talab sifatida qo'yilmoqda. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, huquqbuzarliklarning oldini olishda prokuratura faoliyatining samaradorligi, avvalo, nazorat mexanizmlarining puxtaligi va ularning amalda ishlash darajasiga bog'liq. Masalan, ayrim hududlarda profilaktika chora-tadbirlari to'liq bajarilmaydi, idoralararo ma'lumot almashish sust kechadi, bu esa qonunlarning bir xilda ijro etilmasligiga sabab bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, prokurorlar faoliyatida nazoratning tahliliy yondashuvlarini kengaytirish, har bir huquqbuzarlik holatini chuqur o'rganish va ularning sabablari bo'yicha tizimli choralarni ishlab chiqish zarur.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasida huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasida prokuratura organlari faoliyati huquqiy davlatni barpo etish, jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash va fuqarolarning huquq hamda erkinliklarini himoya qilishning muhim kafolati hisoblanadi. Prokuror nazorati tizimi nafaqat jinoyat sodir etilganidan keyin chora ko'rish, balki huquqbuzarliklarning kelib chiqishiga sabab bo'layotgan omillarni aniqlash va ularning oldini olishda faol ishtirok etadi. Bu jarayon qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishini ta'minlash orqali jamiyatda huquqiy madaniyatni oshirishga ham xizmat qiladi. So'nggi yillarda prokuratura organlarining faoliyatini takomillashtirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga

oshirilgan bo'lsa-da, hali bu sohada yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud. Avvalo, ayrim hollarda qonunlarning turlicha talqin qilinishi, huquqbuzarliklarning sabab va shart-sharoitlarini chuqur o'rganishga yetarli e'tibor berilmasligi, idoralararo axborot almashish tizimining to'liq ishlamasligi, shuningdek, raqamli tahlil mexanizmlarining sustligi prokuror nazoratining samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli, ushbu kamchiliklarni bartaraf etish va prokuratura organlari faoliyatini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 16-iyuldagi PQ-5198-son Qarori "Prokuratura organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan tasdiqlangan "Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha kompleks dastur", Toshkent, 2022-yil.
3. Jo'rayev, B. Prokuror nazoratining huquqiy asoslari va uning zamonaviy yo'nalishlari. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
4. Sayfutdinov, R. Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirishda prokuratura organlarining o'rni. – "Huquq va burch" jurnali, №4, 2021.